

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันสังคมเปิดโอกาสให้คนพิการได้รับสิทธิและโอกาสในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะทางการศึกษา เพราะจากความเชื่อว่าคนพิการมีความสามารถที่จะเรียนหนังสือได้และเรียนได้ดี เพียงแต่จะต้องจัดเตรียมสภาพแวดล้อม อุปกรณ์ช่วยเหลือหรือสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับสภาพความพิการของแต่ละบุคคลและพัฒนาให้ถูกทาง ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 – 2544 ได้กล่าวถึงสิทธิทางการศึกษาแก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษไว้ว่า บุคคลออทิสติกสามารถเข้าเรียนในโรงเรียนปกติได้ โดยเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติหรือชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร หรือสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติหรือสังกัดกรมสามัญศึกษาตามสภาพความเหมาะสม (มูลนิธิออทิสติกไทย. 2548 : 26) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 วรรค 2 กล่าวว่า

“ การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือ ค้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิ และโอกาส ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ”

เด็กออทิสติก เป็นเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าทางด้านสังคม การสื่อความหมายและจินตนาการ แสดงให้เห็นโดยการมีพฤติกรรมที่ผิดปกติไปจากเด็กในวัยเดียวกัน เช่น การแยกตัวอยู่โดยลำพังในโลกของตัวเอง เสมือนมีกำแพงกั้นตัวเด็กเหล่านี้ออกจากสังคมรอบด้าน ทำให้เด็กขาดการรับรู้จนไม่สามารถเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเหมือนเด็กปกติในวัยเดียวกัน ไม่สามารถสื่อความหมายกับบุคคลรอบข้าง อาการดังกล่าวบางอย่างอาจจะปรากฏให้เห็นได้ตั้งแต่ในขวบปีแรก และจะพบอาการตามข้อบ่งชี้อย่างชัดเจน เมื่อเด็กอายุ 18 เดือนขึ้นไป (กระทรวงสาธารณสุข . 2546 : 11) เด็กออทิสติก มักไม่แสดงอาการของความบกพร่องหรือความผิดปกติทางร่างกายหรือน้ำตาให้เห็นเด่นชัด หน้าตาของเด็กออทิสติกมักแสดงออกถึงความไร้เดียงสา มักมีปัญหาในการปฏิบัติตามคำสั่ง มีปัญหา

ในการใช้สายตาประสานสัมพันธ์กับการใช้มือ เช่น การต่อแท่งไม้ (ผดุง อารยะวิญญู. 2542 : 154) พฤติกรรมที่ชัดเจนอีกประการหนึ่งของเด็กกลุ่มนี้ คือ การกระตุ้นตนเอง (self stimulation) ซึ่งเด็กมีการกระตุ้นหลายวิธี ส่วนมากจะเป็นการกระตุ้นทางร่างกาย เช่น เอามือถูหน้าเข้าไปเข้ามา เล่นกับวัตถุสิ่งของและของเล่นซ้ำ ๆ ซาก ๆ นั่งเล่นหมอนอยู่คนเดียว โดยการยกขึ้นดม กัดและหมุนไปมา เป็นเวลานาน ๆ พฤติกรรมซ้ำซากซึ่งเป็นการกระตุ้นตนเองนี้บางอย่างก็เป็นอันตรายต่อเด็กได้ เช่น การตบหน้าตัวเอง การกัด การเอาหัวโขก วัตถุสิ่งของ (เพราะเด็กมักจะหมกหมุ่นกับพฤติกรรมดังกล่าวเป็นเวลานาน) พฤติกรรมที่อาจนำไปสู่อันตรายเหล่านี้ มักพบในเด็กที่มีอาการออทิสติกค่อนข้างมาก (Low functioning) (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2545 : 231) เด็กออทิสติกส่วนใหญ่จะมีพัฒนาการทางร่างกายเป็นไปตามวัย แต่ความมั่นคงคล่องแคล่วและการทำหน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ ยังพัฒนาได้ไม่สมบูรณ์ เช่น เดินได้แต่ท่าทางการเดินผิดปกติ คือมือทั้งสองข้างคิบลำตัวและไม่แกว่งแขนสลับข้าง เดินด้วยปลายเท้า มักมีปัญหาด้านการทรงตัว เด็กบางคนทีกล้ามเนื้อเล็กอ่อนแรงจะจับดินสอไม่ได้ เปิดประตูตู้เย็นไม่ได้ เหมือนขาดการควบคุมของสมอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 :10 -11)

พัฒนาการด้านร่างกาย เป็นการกล่าวถึงพัฒนาการด้านโครงสร้างและพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหว ซึ่งพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวมักเกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่เป็นความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย ซึ่ง ซิงเกอร์ (Singer. 1976 : 238) กล่าวว่า การเคลื่อนไหวของเด็กแต่ละครั้งนั้นเป็นการสะสมขั้นพื้นฐานที่จะให้ได้มาซึ่งความรู้ อันจะสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตขั้นต่อไป จึงนับว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับชีวิตมนุษย์ นอกจากนี้ทักษะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐานมักจะเริ่มปรากฏในวัยเด็กตอนต้น (Locomotor) อายุ 2-6 ปี โดยจะมีการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวแบบเคลื่อนที่มากขึ้น เด็กสามารถเดินได้อย่างมั่นคง เพราะมีการเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขาและเพิ่มทักษะอื่น ๆ เช่น วิ่ง กระโดด ปีนป่าย ฯลฯ รวมทั้งทักษะการใช้มือ เช่น การขว้าง การรับ ดังนั้นเด็กวัยนี้ควรได้รับการส่งเสริมด้านการเคลื่อนไหวแบบต่าง ๆ อยู่เสมอโดยคำนึงถึงความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กด้วย

การพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่สามารถทำได้หลายอย่าง การจัดกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการและเป็นแนวทางกระตุ้นพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก การฟังเพลงทำให้เด็กมีพัฒนาการดี อารมณ์แจ่มใส เด็กทุกคนชอบความอ่อนหวาน ชอบจังหวะสนุกสนานของคนตรี

แม้แต่ในขณะที่มารการ้องเพลงแห่งล่อมเมื่อเส็ก ๆ เด็กก็จะเอนตัวไปมาเบา ๆ มองสบตา และสัมผัสอ่อนโยน จะช่วยให้เด็กสงบ พอใจ เด็กออทิสติกก็เหมือนกับเด็กทั่ว ๆ ไป ที่สามารถรับรู้ถึงเสียงดนตรีและสิ่งต่าง ๆ ได้ ถึงแม้ว่าบางคนจะมีความสามารถจำกัดในการสื่อสาร แต่ก็สามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ เด็กอาจไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นโดยใช้คำพูดแต่สามารถแสดงออกถึงอารมณ์และความต้องการ ดังนั้นดนตรีอาจเป็นหนึ่งสิ่งสำหรับเด็กออทิสติกที่จะเป็นประจูปาพวกเขาออกสู่โลกภายนอก การนำเอากิจกรรมด้านดนตรีมาใช้ในเด็กเหล่านี้ จึงควรเลือกให้เหมาะสมกับวัย ความสนใจ และความสามารถของเด็ก ไม่เข้มงวดจนเกินไป ไม่ควรใช้เวลานานเกินไป มีลักษณะการเล่นผสมการเล่นพร้อม ๆ กัน เพราะดนตรีช่วยพัฒนาการด้านร่างกาย เนื่องจากประสบการณ์ดนตรีเกี่ยวข้องกับกรร้องเพลง การเต้นดนตรี การเคลื่อนไหว สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อและอวัยวะต่าง ๆ ดีขึ้น (กระทรวงสาธารณสุข. 2548 : 33)

การส่งเสริมด้านการเคลื่อนไหวโดยการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับขั้นพัฒนาการของเด็ก จะเป็นสิ่งที่มีค่าช่วยให้เด็กพัฒนาได้รวดเร็วและสูงสุดตามความสามารถของเขา โดยเฉพาะในเด็กออทิสติกมีความต้องการจำเป็นอย่างมากในการพัฒนาการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ เพราะกล้ามเนื้อต่าง ๆ ของเด็กเหล่านี้ยังไม่แข็งแรง กิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ได้แก่ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะและกิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง ซึ่งดนตรีก็เป็นสื่ออย่างหนึ่งในการส่งเสริมกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ ซึ่ง นิรมัย อ่อนน้อมดี (2538 : 2) กล่าวถึง กิจกรรมดนตรีเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่เป็นอย่างมาก เพราะดนตรีและการเคลื่อนไหวเป็นสิ่งคู่กัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เด็กจะมีความพยายามที่จะเคลื่อนไหวไปตามเสียงดนตรีทำให้เกิดการรับรู้และการเลียนแบบช่วยสร้างประสบการณ์ในการพัฒนาศักยภาพของเด็กได้อย่างมากมาย

จะเห็นได้ว่าการเล่นจังหวะเครื่องดนตรีประกอบกับกิจกรรมเข้าจังหวะมาเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อมัดใหญ่ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอย่างมากเพราะเสียงเพลงจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้เด็กเกิดความตื่นตัว กระฉับกระเฉง ไร้ใจ อยากเล่น อยากแสดงออกทางกิจกรรมสนุกสนานต่าง ๆ เสียงเพลงและเสียงดนตรีเป็นสัญลักษณ์ของทุกชาติ ทุกภาษามีความสำคัญและจำเป็นต่อสิ่งมีชีวิตมนุษย์มาตั้งแต่โบราณ มนุษย์ได้นำเสียงจากธรรมชาติมาดัดแปลงมีพัฒนาการขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นเสียงดนตรี และอุปกรณ์ดนตรีนานาชนิด การนำเอาดนตรีหรือองค์ประกอบอื่น ๆ

ทางดนตรีมาประยุกต์ใช้เพื่อปรับเปลี่ยน พัฒนาและคงรักษาไว้ซึ่งสุขภาพของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ เป้าหมายของการนำดนตรีมาพัฒนากับเด็กพิเศษ ไม่ได้เน้นที่ทักษะดนตรี แต่เน้นในด้านพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของแต่ละบุคคล จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษาพิเศษและ ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็กออทิสติก พบว่า เด็กออทิสติกมี พัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อขนาดใหญ่ในส่วนของทรงตัวไม่ดีเท่าที่ควร ส่งผลกระทบต่อการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำกิจกรรมเข้าจังหวะ มาใช้ในการพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ด้านการทรงตัวของเด็กออทิสติก เพื่อเป็นแนวทางแก่ครู ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กออทิสติก ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ด้านการทรงตัวของ เด็กออทิสติก ในศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยใช้กิจกรรม เข้าจังหวะ
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ด้านการทรงตัวของ เด็กออทิสติก ในศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ก่อนและหลัง จากการใช้กิจกรรมเข้าจังหวะ

สมมติฐานการวิจัย

ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ด้านการทรงตัวของเด็กออทิสติก หลังการพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ โดยใช้กิจกรรมเข้าจังหวะสูงขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

การศึกษาครั้งนี้ใช้กลุ่มประชากรที่มีอยู่ทั้งหมด คือ เด็กออทิสติก อายุระหว่าง 3-16 ปี ที่เรียนอยู่ในชั้นเตรียมความพร้อมศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีการศึกษา 2549 จำนวน 6 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ด้านการทรงตัว โดยใช้กิจกรรมเข้าจังหวะ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ด้านการทรงตัวของเด็กออทิสติก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วิธีพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ หมายถึง วิธีการหรือกิจกรรมพัฒนาการเคลื่อนไหวของร่างกาย ซึ่งเริ่มจากศีรษะสู่ปลายเท้า จากลำตัวไปยังแขน มือและนิ้ว จากสะโพกไปยังขาจนถึงปลายเท้า เพื่อจะพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ให้มีความแข็งแรงได้มากที่สุด

2. เด็กออทิสติก หมายถึง เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าทางสังคมหรือมีพัฒนาการดกดอย มีปัญหาทางการสื่อสารและการพูด ด้านพฤติกรรม ด้านปฏิสัมพันธ์ ด้านความจำกััดทางความคิด มีพฤติกรรมทางการเคลื่อนไหวทางร่างกายช้า ๆ ไม่ชอบสบตา ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง มีลักษณะกระตุ้นตัวเอง ที่กำลังศึกษาอยู่ในศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีการศึกษา 2549

3. กล้ามเนื้อมัดใหญ่ หมายถึง กล้ามเนื้อซึ่งสมองเป็นผู้สั่งการภายใต้จิตที่บังคับได้ เพื่อใช้ในการเคลื่อนไหว ได้แก่ กล้ามเนื้อส่วนศีรษะและลำคอ กล้ามเนื้อลำตัว กล้ามเนื้อส่วนขา กล้ามเนื้อส่วนแขน

4. ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ หมายถึง ความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย ซึ่งเริ่มจากศีรษะสู่ปลายเท้าจากลำตัวไปยังแขน มือและนิ้ว จากสะโพกไปยังขาจนถึงปลายเท้า ซึ่งวัด โดยแบบกิจกรรมเข้าจังหวะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. กิจกรรมเข้าจังหวะ หมายถึง การแสดงออกของร่างกายโดยการเคลื่อนไหว ส่วนต่าง ๆ และการเล่นที่ใช้จังหวะที่เข้ามาประกอบการเคลื่อนไหว ซึ่งในงานวิจัยเล่มนี้ แบ่งกิจกรรมเข้าจังหวะเป็น 12 แบบดังนี้

- 5.1 ย่ำเท้าอยู่กับที่
- 5.2 ลูก - นิ่ง อยู่กับที่
- 5.3 เดินอิสระ
- 5.4 เดินหน้าสลับเท้าซ้าย - ขวา บนเส้นตรง
- 5.5 เดินหน้าสลับเท้าซ้าย - ขวา บนเส้นตรง กางแขนทั้งสองข้าง
- 5.6 เดินก้าวเท้าด้านข้าง ซ้าย - ขวา
- 5.7 เดินเขย่งไปข้างหน้า
- 5.8 เดินข้ามสิ่งกีดขวาง
- 5.9 กระโดดสองขาอยู่กับที่ มือแนบลำตัว
- 5.10 กระโดดสองขาอยู่กับที่ ตบมือเหนือศีรษะ
- 5.11 กระโดดสองขาอยู่กับที่ ตบมือด้านซ้าย - ขวา
- 5.12 กระโดดสองขาไปข้างหน้า

6. การทรงตัว หมายถึง ความสามารถในการประสานระหว่างระบบประสาทกับระบบกล้ามเนื้อ ในขณะที่ร่างกายปฏิบัติงาน สามารถทรงตัวในท่าใด ๆ และสามารถควบคุมการทรงตัวในภาวะต่าง ๆ ได้อย่างสมดุล ทั้งขณะอยู่กับที่และเคลื่อนที่

7. ศูนย์การศึกษาพิเศษ หมายถึง ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพบุคคลพิการและเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กพิเศษทั้งภายในศูนย์ฯ และชุมชน จัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท เพื่อการส่งต่อเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติปกติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นแนวทางแก่ครู ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติก นำไปปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคลังเนื้อมัลโหลด้านการทรงตัวของเด็กออทิสติก